

PSYCHOLOGY AND PSYCHIATRY

Панок Віталій Григорович

доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент
Національної академії педагогічних наук України,
директор Українського науково-методичного центру практичної психології
і соціальної роботи, Україна

РОЛЬ КАТЕГОРІЇ ЖИТТЄВОГО ШЛЯХУ ОСОБИСТОСТІ У ПРИКЛАДНІЙ ПСИХОЛОГІЇ

Прикладна психологія визначається нами як науково-практична дисципліна, що покликана розробляти методичні засади психологічної практики, вона є своєрідним містком між психологічною наукою і психологічною практикою та має свою специфіку і суттєво відрізняється як від першої, так і від другої [1].

Історія психології свідчить, що попри доволі довгі пошукування, прикладна психологія поки не може вважатися сталою дисципліною, хоча впродовж десятиліть психологи-науковці і психологи-практики намагаються узмістовити її теоретичні підвалини (В. Вундт, Р. Грановська, У. Джемс, Г. Костюк, Г. Мюнстерберг, І. Шпільрейн, Е. Штерн, К. Юнг та ін..).

Теоретичним осердям прикладної психології, як й усякої теорії, має бути центральна категорія, довкола якої стає можливим розгортання системи основних понять. Теоретичний плюралізм наукової психології – річ звичайна і, навіть, необхідна. Про це свідчить історія створення найбільш популярних і розвинутих психологічних шкіл – психоаналізу, когнітивної, поведінкової, гуманістичної психології та багатьох інших. Прикладна психологія, з огляду на її роль і місце в системі психологічного знання і практики [1], потребує створення цілісної теорії, яка була б побудована на засадах метатеоретичного підходу. Отже, пошук базової категорії у прикладній психології є сьогодні одним з найактуальніших питань.

Поняття життєвого шляху особистості, на нашу думку, може претендувати на статус центральної категорії прикладної психології. Життєвий шлях особистості був предметом досліджень багатьох вчених (А. Адлер, Г. Балл, Ш. Бюлер, А. Маслоу, С. Московічі, К. Роджерс, В. Роменець, С. Рубінштейн, Л. Сохань, В. Франкл, З. Фрейд, Е. Фромм, та ін.), разом з цим, він не розглядався і якості центральної категорії прикладної психології.

Життєвий шлях ми б визначили як сукупність подій та обставин індивідуального розвитку, які вирішальним чином вплинули на формування особистості та зумовили її структуру та життєву проблематику. До життєвих обставин ми схильні відносити сукупність соціальних, біологічних та екологічних чинників, що діють на людину протягом усього її життя, обумовлюючи індивідуально неповторну особисту історію та неповторну індивідуальність.

Таким чином, категорія життєвого шляху виявляється різноманітним і багатовимірним в порівнянні з іншими спорідненими поняттями, такими як життєве самовизначення, життєвий цикл, онтогенез, життєві стратегії, час життя, віковий розвиток та ін.. Воно передбачає численні впливи і тенденції в межах однієї людської біографії [2].

Переваги застосування у прикладній психології категорії життєвого шляху особистості полягають в тому, що вона надає і дослідникам і практикам нові параметри для вивчення як людської психіки, так і соціальних умов існування людини. При цьому особистість та умови її життєдіяльності розглядаються як єдина цілісна система життєвої ситуації особистості, система, що забезпечує перехід людини від минулого у майбутнє через розв'язання актуальної життєвої проблематики, через механізми прийняття рішень та побудови життєвих планів.

Список джерел:

1. Панок В.Г. Прикладна психологія. Теоретичні проблеми : Монографія / В.Г. Панок. – Київ : Ніка-Центр, 2017. – 188 с.
2. Панок В.Г., Рудь Г.В. Психологія життєвого шляху особистості : Монографія. – К.: Ніка-Центр, 2006. – 280 с.